

Üye Girişi

Kullanıcı Adı:

Şifre:

Gönder

- [Şifremi Unuttum](#)
- [Hesap Oluştur](#)

- [Dergi Tanıtma Kriterleri](#)
- [Dergi Önerme](#)
- [Danışma Kurulu](#)
- [Yönetim Kurulu](#)
- [Haberler](#)
- [İletişim](#)

Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi

Derginin Adı:

Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi

Dergi Kayıt Tarihi:

18.5.2012

DergininWebsitesi:

<http://www.deedergisi.org/>

Dergi Hakkında:

Dil ve edebiyat eğitimi bireylerin duygusal ve düşünsel gelişimleriyle birlikte, ana dillerini doğru ve güzel kullanmalarını, yaşadıkları toplumun kültürel ve estetik değerlerini içselleştirmelerini sağlayan önemli bir alandır. Günümüzde ana dili eğitimi yanında başka dillerin öğretimi de eğitim programlarında en çok üzerinde durulan öğretimsel işlerin başında gelmektedir. Hem ana dili eğitiminde hem de yabancı bir dil öğretiminde, yeni paradigmalar bağlamında çağın önünde bilimsel bilgiler üretilmesi gelecekte ortaya çıkacak olan sorunların çözümünü kolaylaştırır. Gerek ana dili eğitiminde gerekse yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunlara hem dil bilimcilerin hem de eğitim bilimcilerin ortak çözüm önerileri geliştirmeleri, ortaya çıkan bu yeni fikirleri aynı platformlarda paylaşmaları bilginin kalıcı, etkili ve çoğulcu bir anlayışla üretildiği anlamına gelir. Dolayısıyla Dil ve Edebiyat Eğitimi dergisinde genelde dil ve edebiyat eğitimi, özelden ise her dilin eğitim ve öğretiminde karşılaşılan sorunlara yönelik konuları kapsamaktadır. Her ne kadar her dil ve edebiyatın kendine has özellikleri olsa da insanların ortak dil öğrenme donanımlarına sahip olmaları, dil ediniminde, benzer bilişsel, duyuşsal ve devinışsel davranışlar göstermeleri dil öğretimi sorunlarının birlikte ele alınmasını gerektirir. Dil ve edebiyat eğitiminin kendi içine kapanarak çözüm bulunmaya çalışılması alandaki yeni bilgilerin paylaşılmasını ve gelişimin önünü kesmektedir. Bu bakımdan Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi'nde özelden Türkçe/Türk dili ve edebiyatı eğitimi, genelde ise bütün dillerin eğitim ve öğretimi alanındaki bilimsel araştırmalar bir araya getirilerek, oluşturulacak bilgi ve anlayış etkileşimiyle çağın önünde bilimsel çözümler elde edilip paylaşılacaktır.

ISSN:

2148-8971

İçindekiler

Uluslararası Dil ve
Edebiyat Eğitimi Dergisi >
Kış 2014

[Akademik Dergi](#)

1. An Analysis of Turkish EFL Learners' Vocabulary Use Across Different Speaking Tasks / Bilal Genç	0
2. Anlama Modelleri / Firdevs Güneş	0
3. Okunabilirlik Kavramına Yönelik Bir Derleme Çalışması / Abdullah Çoban	0
4. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabının Çoklu Zekâ Kuramı Açısından Değerlendirilmesi / Bora Bayram	0
5. Professional Competencies Required to Teach English to Young Learners / Oya Büyükyavuz	0
6. Student-Teacher Judgements on Common European Framework: Efficacy, Feasibility and Reality / Gülden İlin	0
7. Towards More Cooperative Classrooms / Aylin Köyalan	0
8. Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Ara Disiplin Alan Kazanımlarına İlişkin Bir Araştırma / Hasan Basri Kansızoğlu	0
9. Türkçe Yazma Tabirnameler / Adem Balaban	0
10. Yerel Kültüre Ait Ögeler İçeren İngilizce Metinlerin Öğrencilerin İngilizce Okuma Becerilerine Etkisi / Mehtap Acar	0

Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Ara Disiplin Alan Kazanımlarına İlişkin Bir Araştırma

Arş. Gör. Hasan Basri Kansızoğlu

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD

hbkansizoglu@bartin.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, genel olarak disiplinler arası yaklaşımın ve ara disiplinin tanıtılması, ara disiplin alan kazanımlarının birtakım ölçütlere göre analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı 6, 7 ve 8. sınıflar öğretmen kılavuz kitabında yer alan “afetten korunma ve güvenli yaşam, girişimcilik, insan hakları ve vatandaşlık, rehberlik ve psikolojik danışma, özel eğitim, sağlık kültürü, spor kültürü ve olimpiik eğitim, kariyer bilinci geliştirme” ara disiplinlerine ait etkinlikler incelenmiştir. Ara disiplin kavramının Türkçe dersinin amaçlarını gerçekleştirmede oynadığı önemli rol vurgulanmaya çalışılmıştır. Araştırmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Çalışmada, ara disiplin kazanımlarının gerçekleştirilmesine yönelik olarak hazırlanan bazı etkinliklerin öğrencilere beceri kazandırma konusunda eksik olduğu, ara disiplin kavramına ilişkin kuramsal temelin ders materyallerinde yeterince yer almadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe dersi öğretim programı, ara disiplin yaklaşımı, çapraz program temaları, disiplinler arası öğretim, kazanım.

A Study on Cross Curriculum Disciplines Acquisitions Present in Turkish Course Instructional Programme

Abstract

In this study, in general, introduction of interdisciplinary approach and cross-curriculum discipline, analysis of acquisitions through some criterion are aimed. To this end, activities of cross-curriculum disciplines which are present in Ministry of Education 6th, 7th, 8th grade teachers' book and textbooks such as “disaster prevention and life safety, entrepreneurship, human rights and citizenship, guidance and counselling, special needs education, health culture, sports culture and olympic education, developing and awareness of career” have been investigated. Significant role of cross-curriculum discipline concept in realization of instructional objectives in Turkish course have been emphasized. Document research technique has been used in study. In this study, it has been concluded that some activities prepared which are intended for realization of cross-curriculum discipline acquisitions are insufficient in providing the students with skills and the theoretical base related to cross-curriculum discipline concept is not included in course materials sufficiently.

Keywords: Turkish course instruction programme, cross-curriculum approach, cross curricular themes, interdisciplinary instruction, acquisition.

1.Giriş

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler toplumsal yaşamın hemen hemen tüm alanlarını etkilemiş, eğitimde de yeni bir değerler sisteminin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu doğrultuda, öğretim materyallerinden ölçme değerlendirme yöntemlerine kadar bir dizi alanda köklü değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. Öğrenme öğretme sürecinde öğretim faaliyetinin etkililiğini arttırmak ve öğrencilerin düşünme, analiz, sentez, mantıksal çıkarımlar yapma gibi zihinsel becerilerinin gelişmesine katkı sağlamak amacıyla çağdaş stratejilere yer verilmiştir. Sağlam bir kuramsal temele dayanan ve ülkemiz eğitim kurumlarında 2005 yılından bu yana uygulanan “yapılandırıcı yaklaşım” da bu stratejilerden biridir. Bireyin farklı uyaranlarla etkileşime girerek bu uyaranları zihninde anlamlandırması ve bilgiyi kendinin yapılandırması esasına dayanan bu anlayış, öğrenciyi merkeze almaktadır. Bu yaklaşımda, tek yönlü düşünme yerine çok yönlü düşünme, düz mantık yerine sarmal mantık, şartlandırma yerine sorgulamaya ağırlık verilmekte; öğrencilerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmek amaçlanmaktadır (Güneş, 2012).

Yapılandırıcı yaklaşımla hazırlanan Türkçe dersi öğretim programında, öğrencilerin bütüncül ve çok yönlü düşünmesine olanak sağlayan uygulamalara yer verilmesi hedeflenmektedir. Özellikle yenilenen öğretim programlarıyla gündeme gelen ara disiplin kavramı da söz konusu amaçlara hizmet edecek bir unsur olarak düşünülmüştür. Edinilen bilgi ve becerinin farklı disiplinlerle ilişkilendirilmesine olanak sağlayan ara disiplin etkinlik ve kazanımları, yenilenen öğrenci merkezli öğretim programlarının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Ancak ara disiplin etkinlik ve kazanımlarının -önemine rağmen- öğretim programında ve öğretmen kılavuz kitaplarında ne anlama geldikleri, nasıl ve niçin oluşturuldukları hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Ayrıca Gözütok (2010) ara disiplinlerin nasıl uygulanacağı ve değerlendirme ölçütlerinin neler olacağı konularında öğretmenlerin yeterince bilgilendirilmediklerini, bu yüzden de ara disiplinlerle dersleri ilişkilendirmede zorluk yaşadıklarını öne sürmektedir. Taş (2010, s. 75-80) da yapmış olduğu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin ve ara disiplinler komisyonu üyelerinin ara disiplinin tanımına, öğrenme öğretme sürecindeki işlevine ve etkinliklerde kullanılabilecek öğretim yöntemlerine ilişkin farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu belirlemiştir.

Kuramsal boyuttaki bu eksiklik, kavram yanlışlarına ve uygulamada birtakım sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Birbiriyle ilişkili ancak bazı açılardan farklılıklar arz eden disiplinler arası yaklaşım ve ara disiplin yaklaşımının ne olduğunu bilmenin öğrenme öğretme sürecinde yer alan kazanımları hayata geçirme noktasında öğrenci, öğretmen ve eğitimcilere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.1. Disiplinler Arası Öğretim ve Ara Disiplin Yaklaşımı

Disiplin, sıkı düzen; kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü; öğretim konusu olan veya olabilecek bilgilerin bütünü, bilim dalı (Türk Dil Kurumu [TDK], 2003) olarak tanımlanmaktadır.

Disiplinler arası yaklaşım, tek bir disiplinin yapamadığı ürünü ortaya koyma, bir problemi çözme ve bir olayı açıklama gibi bilişsel üretimlerle iki veya daha fazla disipline özgü

bilgi ve düşünme biçimlerini bütünleştirme kapasitesidir (Repko, 2008, s. 11-12). Çözümlemeyecek kadar geniş veya karmaşık bir konuyu açıklığa kavuşturmada, bir soruya yanıt bulma sürecinde ve problemi çözmede tek bir disiplin yetersiz kalabilir. Bu durumda, iki veya daha fazla disiplin ya da uzmanlık alanı bütünleştirilir. Bu sayede olaya daha geniş perspektiften bakılabilir. Buna disiplinler arası yaklaşım denir (Klein ve Newell, 1996, s. 395). Disiplinler arası kavramı, disiplinlerin zenginliğini ve birbirleriyle bağlantılı olduklarını kabul eder (Özkök, 2005). Disiplinler arasındaki etkileşimi beraberinde getiren bu kavram, disiplinlerin kesin sınırlarını aşip ortak metodoloji, bilgi ve bakış açısı kazandırır.

Disiplinler arası öğretim ise kısaca, geleneksel konu alanlarının belirli kavramlar etrafında anlamlı bir biçimde bir araya getirilerek sunulması (Yıldırım, 1996, s. 89) olarak tanımlanmaktadır. Tanımlara bakıldığında, disiplinler arası yaklaşımın amacının, tek bir disiplinin kapsamını aşan sorunlara çözüm bulmak ve temel bir anlayış oluşturmak olduğu anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımda amaç, hem seçilen konunun anlamlı bir bütün olarak öğrenilmesi hem de öğrencilere aynı konunun farklı disiplinler açısından incelenme olanağının sağlanmasıdır (Yalçın ve Yıldırım, 1998).

Öğrenciler ve öğretmenler disiplinler arası anlayışla; eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim kurma gibi becerilerini geliştirmektedirler (Jones, 2010). İşler'e (2004) göre disiplinler arası yaklaşımda birçok konu alanının birbirleriyle ilişkilendirilerek, önceden belirlenen kapsamlı ve genel bir konu ile bütünleştirilmesi söz konusudur. Bu durum tematik anlayışla örtüşmektedir. Disiplinler arası planlamayla yapılan programlar, sadece öğrencilere disiplinler arası bakış kazandırmamakta, aynı zamanda onları gerçek dünyadaki yaşama da hazırlamaktadır. Öğrenciler bu sayede öğrenmeyi öğrenen, yaşam boyu öğrenme becerilerini geliştiren, bağımsız ve kendine güvenen bireyler olabilmektedir (Duerr, 2008, s. 177).

Disiplinler arası yaklaşım, çağdaş öğretim programlarında önemli hâle gelmiştir. Bu yaklaşım eğitim ve öğretimle ilgili deneyimleri zenginleştirmektedir. Öğrenciler, uzun yıllar boyunca tek bir disipline yoğunlaşan geleneksel yöntemlerin alt düzeydeki uygulamalarıyla eğitilmişlerdir. Günümüzde ise, disiplinler arası anlayış tüm düzeylerdeki okul müfredatlarının geliştirilmesinde önemli bir kavram hâline gelmiştir. Bu anlayış, öğrencinin iletişim becerisini, tüm disiplinlerdeki başarısını ve anlayışını olumlu yönde etkilemektedir. Ancak disiplinler arası anlayış müfredat hazırlama esnasında zaman alıcı olabilmekte ve farklı disiplinlerin ne şekilde bütünleştirilebileceği konusunda belirsizlikler de yaşanabilmektedir (Repko, 2008).

Ara disiplin yaklaşımı ise, programda tek başına bir ders olarak yer almayan, ancak diğer derslerin içerisinde bulunarak öğrencinin çok yönlü düşünmesini olanaklı hale getiren çağdaş bir yaklaşımdır. Taş'a (2008, s. 23) göre bu kavram, öğretim programı içerisindeki ana disiplin kazanımlarını desteklemek ve bütün öğrenme alanları ile öğretim yılları içerisinde sürekliliği sağlamak amacıyla öğretim programı hazırlama sürecinde göz önünde bulundurulmuş temalar/alanlardır. Alanyazına bakıldığında ara disiplin alan kazanımlarıyla ilgili olarak "çapraz program temaları" (cross curricular themes) ya da çapraz program konuları (cross curricular topics) ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Avrupa Eğitim Araştırma ve Geliştirme Kurumları Konsorsiyumunun (Consortium of Institutions for

Development and Research in Education in Europe [CIDREE]¹, 2005) Galler, İngiltere, Macaristan, Hollanda ve Belçika'da çapraz program temalarıyla ilgili olarak yapılan çalışmalara yer verdiği raporunda; geleneksel konu odaklı programların, modern toplumun ihtiyacı olan bilgi biçimlerini tam olarak ayrıntılı şekilde veremediği öne sürülmektedir. Bunun yanında bu tür programların, katı bir yapılanmaya sahip olmalarından dolayı eğitim ve ortaya çıkan toplum ihtiyaçları arasında bir boşluk yaşanmasına neden oldukları ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında çapraz program temaları, dar bir bakış açısıyla oluşturulmuş programların, öğrencileri okulun ötesindeki dünyaya hazırlama konusundaki yetersizliğine cevap niteliği taşımaktadır. Okulların öğrenciyi toplumsal rollerine hazırlama, toplumsal hayata ilişkin bilgi, beceri ve tutum kazandırma gibi işlevleri çapraz program temaları aracılığıyla sunulmaktadır.

Çapraz program temaları, toplum için öncelikli olan birçok konuyu kapsar. Toplumun bir bütün olarak gelişmesi düşüncesinin oluşmasına olanak tanır. Öğrencilerin sahip oldukları bilgileri farklı durumlarda kullanabilme kapasitelerini geliştirir. Çapraz program temaları genel ve özel yeterliklerin okul ortamında dikkate alınması noktasında bir araç görevi görür (Estonian Ministry of Education, 2011). Bu temalar özel bilgi, beceri ve anlayış arasında salt aktarım görevinde bulunan bir araç olarak değil, aynı zamanda ulusal öğretim programlarının temelini oluşturan değerlere yönelik bilgileri içeren önemli bir unsur olarak görülmelidir. Temalar bir bütün olarak toplumsal gelişmeye katkı sağlarken, bireyin modern dünyadaki yaşamda ihtiyaç duyduğu değerlerle donatılmasına da yardımcı olur (Verma, 2005, s. 12). Çapraz program temaları aracılığıyla öğrenciler başkalarına saygı göstermeyi ve değer vermeyi öğrenirler. Toplum içindeki insanların olumlu bağlılık içinde olması gerektiğini kavrarlar. Benlik algılarını ve öz saygılarını geliştirerek kendi potansiyellerinin farkına varırlar. Kendilerinin ve başkalarının kişisel nitelikleri, ilgi alanları, yetenekleri, becerileri, kapasiteleri, değerleri, güdülerini ve ihtiyaçlarına yönelik bir anlayış geliştirirler (Department of Education Northern Ireland [DENI], 2013). Avrupa Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü [OECD, (2004)] de çapraz program yaklaşımını eğitimdeki önemli gelişmelerden biri olarak görmekte ve problem çözme becerisi başta olmak üzere bu temalar aracılığıyla geliştirilen becerileri önemsemektedir.

Ara disiplin yaklaşımı, disiplinler arası yaklaşımla ilgilidir ancak aynı anlama gelmemektedir. Ara disiplin yaklaşımı ile disiplinler arası yaklaşımın yapı, uygulama, değerlendirme, öğretmen ve öğrenci boyutlarında birtakım benzerlik ve farklılıklarının olduğunu ifade eden Taş (2010, s. 12), her iki anlayışın da öğrencilere çok yönlü düşünme becerisi kazandırarak, onların derse aktif katılmalarını sağladığını ancak disiplinler arası yaklaşımda disiplinler belli konularda birbiriyle ilişkilendirilirken, ara disiplin yaklaşımda belirli temaların disiplinlerle ilişkilendirilmesinin söz konusu olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca ara disiplin alanı, ders kazanımlarının gerçekleşmesinde rol oynarken, disiplinler arası yaklaşımda disiplinlerin birbirlerini karşılıklı olarak geliştirmesi söz konusudur.

Çapraz program temaları, ara disiplin alan kazanımları adıyla 2005 yılında öğretim programlarına girmesine rağmen, birçok Avrupa ülkesinin eğitim sistemlerinde uzun yıllardır yer almaktadır. Tablo 1'de 27 Avrupa ülkesinin öğretim programları dikkate alınarak yapılan araştırmanın sonuçlarına yer verilmektedir:

¹ CIDREE (Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe): Eğitim araştırmaları ve program geliştirme alanlarında Avrupa eğitim sistemleri arasında iş birliğini sağlamak amacıyla 1990 yılında kurulan birliğin adıdır.

Tablo 1. Araştırmaya dahil edilen 27 Avrupa ülkesi/topluluğunun öğretim programlarında yer alan çapraz program temalarının durumu [Maes ve diğerlerinden (2001) aktaran CIDREE,2005].

Çapraz program temaları	Öğretim		
	programlarında bu temaya yer veren ülke sayısı	Resmi olarak	Gayri resmi olarak
Sağlık eğitimi/fiziksel eğitim/spor eğitimi/ yaşam becerileri	25	16	9
Çevre eğitimi	21	14	7
Vatandaşlık, insan hakları, iş birliği/ siyaset ve barış eğitimi	19	14	5
Sosyal ve iletişimsel beceriler/okuma/konuşma	17	13	4
Medya eğitimi	15	11	4
Öğrenmeyi öğrenme/eleştirel düşünme yeteneği	13	10	3
Sanatsal kültürel eğitim	12	8	4
Felsefi/ahlaki ve toplumsal eğitim	9	6	3
Kültürlerarası eğitim	10	8	2
Problem çözme	8	6	2
Uluslararası eğitim	7	3	4
Yol güvenliği/trafik eğitimi	6	4	2
Çalışma hayatına hazırlık/ girişimcilik eğitimi	6	4	2
Teknolojik eğitim	5	3	2
Ekonomik eğitim/tüketici eğitimi	4	2	2
Kariyer danışmanlığı	2	1	1

Son yıllarda kişisel gelişim, kültürel kimlik ve evrensel anlayış, medya becerileri, katılımcı vatandaşlık, kültürel miras, sürdürülebilir kalkınma, sivil girişim, yaşam boyu öğrenme gibi çağdaş konu alanlarının da birçok öğretim programında ara disiplin kazanımı olarak yer aldığı görülmektedir.

Ülkemizde 2005 yılından önceki öğretim programları disiplinler bir anlayışla oluşturulduğundan, uygulamalar tek boyutlu doğrusal düşüncenin gelişmesine neden olmuştur. Ancak yapılandırıcı yaklaşım temelinde hazırlanan öğretim programları bireylerin yaşam becerilerini ve çok yönlü düşünme yeteneklerini geliştirmeyi öngörmektedir. Tematik anlayışla oluşturulan ara disiplin yaklaşımı da, öğrencilerin okul ve okul dışındaki öğrenmelerini bütünleştirerek söz konusu becerileri geliştirmelerine yardımcı olma amacı taşımaktadır. Bu amaçla programda sekiz ara disiplin alanı ve kazanımı belirlenmiştir:

1. Afet eğitimi ve güvenli yaşam
2. Girişimcilik
3. İnsan hakları ve vatandaşlık
4. Rehberlik ve psikolojik danışma
5. Özel eğitim
6. Sağlık kültürü

7. Spor kültürü ve olimpik eğitim

8. Kariyer bilinci (MEB, 2006).

Yenilenen öğretim programlarında Türkçe, Matematik, Müzik gibi ana disiplinlerle; afet eğitimi, girişimcilik, insan hakları ve vatandaşlık, rehberlik ve psikolojik danışma, özel eğitim, sağlık kültürü, spor kültürü ve olimpik eğitim ve kariyer bilinci geliştirme ara disiplinleri arasında bir bağ oluşturulmuştur. Geleneksel öğretim anlayışında ünite yaklaşımı merkeze alındığı için her disiplin kendi içinde değerlendirilmiş, bu da öğrencinin düşünme becerilerinin üst düzeyde gelişmemesine neden olmuştur. Ancak yeni programda, Türkçe dersinin genel ve özel amaçlarına dayalı olarak birtakım öğrenme alanı kazanımları yukarıda sıralanan ara disiplinlerle bütünleştirilmiş ve öğrencilerin beceri geliştirmesi daha da olanaklı hale gelmiştir. Bu çalışmada ara disiplin alanlarıyla ilgili kuramsal bilgiler verilmiş, oluşturulan kazanım maddeleri ve ara disiplin etkinlikleri incelenmiş ve öğretimin niteliğinin artırılması amacıyla birtakım önerilerde bulunulmuştur.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Tarama çalışmaları, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırma konusu kendi koşulları içinde tanımlanır. O koşulları değiştirme ve etkileme çabası yoktur (Büyüköztürk, 2007, s. 2). Tarama modeline bağlı olarak doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesine olanak tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada da öncelikle öğretim programında yer alan ara disiplin kazanımları tespit edilmiş, bu ara disiplin kazanımlarına ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Bu doğrultuda, MEB Türkçe dersi 6, 7 ve 8. sınıf öğretmen kılavuz kitabı ve Türkçe dersi öğretim programı ara disiplin kazanımları çerçevesinde incelenmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Kazanım, öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde öğrencilerde görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir (MEB, 2006, s. 11). Programda hem dinleme/ izleme, okuma, konuşma, yazma ve dil bilgisi öğrenme alanlarına yönelik kazanımlar hem de ara disiplin kazanımları yer almaktadır. Bu ara disiplinler ve disiplinlere ilişkin kazanımlar şu şekildedir:

- Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam Kazanımları

7. sınıf

Heyelan sırasında kapalı ve açık alanlarda yapılması gerekenleri nedenleriyle açıklar. (15)²

- Girişimcilik Kazanımları

6. sınıf

² Kazanım maddesinin sırasını ifade etmektedir. Örneğin (15)= 15. kazanım maddesi.

Başkalarıyla iletişim kurma ve geliştirmede sözlü ve sözsüz anlatım becerilerini kullanır.(8)

7. sınıf

İçinde bulunduğu durumu her yönüyle değerlendirir ve fikirlerini belirtir. (9)

- İnsan Hakları ve Vatandaşlık Kazanımları

6. sınıf

Yakın çevresindeki ortak miras ürünleri hakkında bilgi toplar. (6)

Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder. (12)

7. sınıf

Hakların ihlâl edildiği durumlar karşısında yetkili kurumlara başvurmanın bir vatandaşlık görevi olduğunu belirtir. (11)

8. sınıf

Hakları ihlâl edilenlere karşı yardımcı olmanın insanî bir davranış olduğunu belirtir. (17)

- Kariyer Bilinci Geliştirme Kazanımları

6. sınıf

Kendi değerlerini örneklerle ifade eder. (3)

8. sınıf

Liderlerin davranışlarının ve aldığı kararların başkalarının yaşamını nasıl etkilediğini açıklar. (16)

- Özel Eğitim Kazanımları

6. sınıf

Olumsuz tutum ve davranışlarla başa çıkabilme becerisi geliştirir.(1)

- Rehberlik ve Psikolojik Danışma Kazanımları

6. sınıf

Etkili problem çözme yollarını açıklar.(5)

8. sınıf

Verdiği kararın sorumluluğunu üstlenir.(15)

- Sağlık Kültürü Kazanımları

6. sınıf

Duygu ve düşüncelerini paylaşma biçimlerini açıklar.(10)

- Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kazanımları

7. sınıf

Türk sporcularının olimpiyatlardaki başarılarının nedenlerini açıklar.(6) (MEB, 2006).

Görüldüğü üzere, Türkçe dersi sekiz farklı ara disiplinle ilişkilendirilmiştir. Türkçe dersi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeyi ve Türkçeyi güzel ve etkili kullanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanında Türkçe dersinin öğrencilerin duygu ve düşüncelerini etkili biçimde anlatabilen, çağın gereklerine uygun olarak eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, girişimci, çevresiyle uyumlu ve sorumluluk sahibi; araştırma, sorgulama, yorumlama becerileri ve estetik zevkleri gelişmiş, milli değerlere duyarlı fertler olarak yetişebilmelerine yardımcı olma gibi bir misyonu ve vizyonu vardır. Söz konusu ara disiplinler bu misyon ve vizyonu gerçekleştirmeye yardımcı olması amacıyla planlanmış ve uygulamaya konulmuştur. Ancak gerek öğretim programında gerekse öğretmen kılavuz kitaplarında bu ara disiplinlere yönelik yeterli bilgi yer almamaktadır. Bu çalışmada Türkçe dersinin amaçlarının gerçekleştirilmesi açısından eksik olduğu düşünülen ara disiplinle ilgili açıklamalara yer verilmiş ve ilgili kazanım maddelerine ilişkin bazı yorumlar yapılmıştır.

3.1. Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam

Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi" teorisine göre insanın güvenli bir yaşam sürme ihtiyacı fizyolojik ihtiyaçlarından hemen sonra gelir. Birincil ihtiyaçlardan biri olan güvenli yaşam şartlarının oluşabilmesi için de insanın doğal afetlere karşı bilgili ve hazırlıklı olması gerekmektedir. Bu, afetlerle ve afetlerden korunmayla ilgili kuramsal çerçevenin bilinmesine ve yapılacak birtakım uygulamalarla kişinin bu konuda farkındalık oluşturmasıyla gerçekleşebilir. Deprem, sel, heyelan vb. afetler her an yüzleşme tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuz gerçeklerdir. Bu yüzden okullarda verilecek eğitim, afet risklerini azaltma amacına yönelik olarak etkili ve verimli bir şekilde yapılmalıdır. Bu amaçla afetten korunma ve güvenli yaşam konusuna bir ara disiplin olarak öğretim programlarında yer verilmiştir:

3.1.1. "Heyelan sırasında kapalı ve açık alanlarda yapılması gerekenleri nedenleriyle açıklar."

MEB 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan "Doğa ve Evren" temasında "Son Kuşlar" adlı hikaye türündeki metnin etkinliklerinde bu kazanımı gerçekleştirmeye yönelik bir uygulamaya yer verilmiştir. Bu uygulama, "Yazma konusu hakkında araştırma yapar." kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Verilen etkinlik örneği yazma öğrenme alanıyla ilgili bir etkinliktir ve kısaca öğrencilerin gruplara ayrılarak her bir grubun heyelanla ilgili sunum, poster, afiş hazırlaması gibi uygulamaları içermektedir. Öğrencinin aktif ve anlamlı öğrenmesine katkı sağlayan bu etkinlikte öğrencilerin grup çalışması yapmasına fırsat verilmiştir. Grup çalışması, öğrencilerin birlikte iş yapma, grup içi fikirleri tartışma, çözüm odaklı düşünebilme becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin iş birliği içinde çalışmasına fırsat vermektedir. Ancak afetten korunma ve güvenli yaşam gibi hayâti bir önemi olan bu ara disiplinin daha öğretici uygulamalarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamdan hareketle yaşama dönük olan somut öğretici etkinliklerle afetten korunma ve güvenli yaşam ara disiplinine ilişkin kazanımlar edindirilebilir. Nitekim Japonya, ABD gibi gelişmiş ülkeler; afetten korunma ve güvenli yaşama ilişkin önlemler almakta ve bunun eğitimini okullarda sistematik etkinliklerle vermektedirler. Bu etkinliklerle öğrencilerin zihninde olası bir afette nasıl davranılması gerektiğine ilişkin bilişsel bir senaryo oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ne yapılması gerektiğini ders içi ve dışı etkinlikler yoluyla öğrenen ve bunu zihninde yapılandıran öğrenci afete hazırlıklı olmaktadır.

Bu ara disiplinle ilgili eksiklikler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da yakın zamanda tespit edilmiş ve eksikliklerin giderilmesi noktasında birtakım adımlar atılmıştır. Bu

kapsamda, özellikle deprem afetiyle ilgili olarak Japonya Uluslararası İş Birliği Ajansı ile iş birliği yapılmış ve “Okul Tabanlı Afet Eğitim Projesi” hayata geçirilmiştir. Bu proje kapsamında, Türk ve Japon eğitim ve öğretim programları karşılaştırmalı olarak incelenmiş, raporlar hazırlanmış, afet eğitimiyle ilgili uygulanan politikaların yerinde izlenmesi amacıyla Japonya’ya öğretmenler gönderilmesi kararlaştırılmıştır (AA, 2012). Bunun yanında pilot uygulamalar yapılmakta ve afet eğitimiyle ilgili uygulamaların ilk ve orta dereceli okullarda yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Tüm bu çalışmalar afet eğitiminin sadece ara disiplin kazanımları ile sınırlı tutulmaması ve tüm derslere uyumlu hale getirilerek bütüncül olarak ele alınması gerektiğini de göstermektedir.

Öğrenme öğretme sürecinde yapılan etkinliklerin öğrencilerin beceri geliştirme süreçlerine yardımcı olması gerekmektedir. Bunun için de mümkün olduğunca öğrencinin somut örneklerle karşı karşıya getirilmesi, güncel olaylar üzerinden sebep sonuç ilişkisi içinde mantıksal çıkarımlar yapabilmesine fırsat verilmesi zorunludur. Ayrıca, sadece bir öğrenme alanına değil, tüm öğrenme alanlarını kapsayacak uygulamalara yer verilmelidir. Ara disiplin yaklaşımı, çoklu zekâ kuramıyla oldukça ilişkilidir. Bu yüzden öğrencinin öğrenme ihtiyaçlarının tümünü karşılayabilecek etkinlikler düzenlenmelidir. Düzenlenen etkinlikler öğrencinin dilsel becerilerinin bir bütün halinde geliştirilmesine katkı sağlayıcı nitelikte olmalıdır. Öte yandan yukarıda belirtilen etkinlik hariç, “afetten korunma ve güvenli yaşam” ara disiplinine ilişkin 6, 7 ve 8. sınıf seviyelerinde herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. Bu durum ara disiplin yaklaşımının bütüncül anlayışına ve genel mantığına ters düşmektedir.

3.2. Girişimcilik

Girişimcilik; emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecinin bir üretim faktörü olarak tasarlanması, örgütlenmesi ve onun tüm riskinin üstlenilmesi durumudur (TDK, 2003). Yaşamımızı sürdürebilmemiz, üretime dair yönetsel bilgiyi bilmemize ve üretim yapabilmemize bağlıdır. Üretim yapabilmek için de girişimci olmak gerekmektedir. Girişimcilik terimi ilk olarak ekonomide ortaya çıkmıştır. Ancak zamanla insanın sosyal hayatında da sahip olması gereken temel becerilerden biri haline gelmiştir. Girişimci birey; kendine güvenen, çoğu insanın göremediğini gören, başarılı olabilme motivasyonu ile hareket eden çok yönlü bir insandır (Müftüoğlu ve Haliloğlu, 2009, s. 43-44).

Girişimci bir bireyin sahip olduğu özellikler şu şekilde sıralanabilir: kararlılık, kendine güvenme, riski göze alma, planlama, atılcılık, çok yönlülük, iş bitiricilik, ileri görüşlülük, önderlik, uyumluluk, sosyal olma (Küşüm ve Kırkayak, 2007). Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişimler, küresel rekabet ortamı ve toplumsal dönüşümler, girişimciliğin toplumdaki önemini artırmıştır. Girişimcilik eğitimi birçok ülkede ilk, orta ve yüksek öğrenim düzeyinde olmak üzere eğitim sisteminin içerisinde yer almaktadır. Bu çerçevede örgün ve yaygın eğitim sistemi içinde girişimcilik dersleri verilmekte ve bu kavramın tüm eğitim müfredatının içine eklenmesine çalışılmaktadır (Besler, 2010, s. 4-5). Girişimcilik eğitimi, bireydeki girişimcilik ruhunun ortaya çıkmasını sağlamada bir araçtır. Ayrıca girişimcilik, Türkçe dersi öğretim programı ile ulaşılması hedeflenen temel beceriler arasında yer almaktadır. Bu, hayat boyu kullanılacak bir beceridir (MEB, 2006). Bazı kavramlar var olan derslerin içinde öğrencilere verilerek, onlara girişimcilik becerileri kazandırılabilir. Böylece onların yenilikçi, üretken ve kendine güvenen bireyler olarak yetişmeleri sağlanabilir. Kendini ifade etme yollarını öğrenen birey, sosyal yaşamında da daha başarılı olabilir. Girişimcilik, insanların hayat boyu kullanmaları hedeflenen bir beceri olarak yapılandırıcı yaklaşım temelinde hazırlanan öğretim programlarında da yerini almıştır. Girişimcilik aynı zamanda sekiz ara

disiplinden de biridir. 6. ve 7. sınıf öğretim programında bu ara disiplinle ilgili iki kazanım maddesi bulunmaktadır:

3.2.1. *“İçinde bulunduğu durumu her yönüyle değerlendirir ve fikirlerini belirtir.”*

Bu kazanım ifadesi, 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *“Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür”* metninin konuşma öğrenme alanına yönelik etkinliklerinde alternatif etkinlik olarak yer almaktadır. Bu ara disiplin kazanımı diğer kazanım maddeleriyle ilişkilendirilerek değil, başlı başına bir kazanım olarak planlanmıştır. Öğrencilerin içinde buldukları durumu her yönüyle değerlendirmeleri ve fikirlerini belirtmeleri amacıyla düzenlenen etkinlikte altı şapkalı düşünme tekniğinin uygulanması önerilmiştir. Tekniğin uygulama adımlarının yer aldığı etkinlikte, teknikle ilgili açıklayıcı bilgilere fazla yer verilmemiştir. Yine de etkinlik üst düzeyde ve çok yönlü düşünmeye imkân sağlayıcı tarzda organize edilmiştir. Aynı zamanda etkinlik; farklı düşüncelere saygı, empati kurma, analiz-sentez yapma gibi bilişsel ve duyuşsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi açısından da yararlıdır.

3.2.2. *“Başkalarıyla iletişim kurma ve geliştirmede sözlü ve sözsüz anlatım becerilerini kullanır.”*

Bu kazanım maddesi, 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *“Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması”* metninin konuşma öğrenme alanına yönelik etkinliklerinde yer almaktadır. *“Başkalarıyla iletişim kurma ve geliştirmede sözlü ve sözsüz anlatım becerilerini kullanır.”* girişimcilik ara disiplin kazanımı *“Sözleriyle jest ve mimiklerin uyumuna dikkat eder.”* konuşma alanı kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Kazanım maddelerine ve ilgili etkinliğe bakıldığında bu kazanımların yapılandırıcı yaklaşımın hedeflediği amaçlara tam anlamıyla uygunluk göstermediği görülmektedir. Çünkü öğrencilerin sözlü ve sözsüz anlatım becerilerini geliştirmesinin hedeflendiği etkinlik, yaparak yaşayarak öğrenme ilkesi göz önüne alındığında yetersizdir. Öğrencinin soru cevap yöntemi uyarınca konuşturulması, onların bilgiyi yapılandırmasında ve kazandırılması hedeflenen becerinin öğrenci tarafından içselleştirmesine istenilen seviyede katkı sağlamayacaktır. Etkinlikte yer alan birtakım sorular bilişsel alanın bilgi ve kavrama gibi alt düzey becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Hâlbuki öğretim programı, öğrencilerin ilk elden somut yaşantılar sağlaması ve bilgiyi sorgulayıcı bir anlayışla edinmesi ilkeleri üzerine kurulmalıdır. Öte yandan etkinlikten, öğrencilerin konuşmalarını değerlendirmede sadece öğretmen kanaatine müracaat edildiği anlaşılmaktadır. Öz değerlendirme formu, dereceli puanlama anahtarı, sözlü sunum becerisi kontrol listesi, konuşma becerisini değerlendirme formu vb. ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılması yapılan etkinliğin amacına ulaşmasına klasik ölçme değerlendirme araçlarından daha fazla katkı sağlayacaktır. *“Başkalarıyla iletişim kurma ve geliştirmede sözlü ve sözsüz anlatım becerilerini kullanır.”* ara disiplin kazanımıyla ilgili olarak 6. sınıf Türkçe dersinde yer alan bir diğer uygulama *“Atatürk'ten Anılar”* adını taşıyan metnin etkinliklerinde yer almaktadır. Bu ara disiplin kazanımı yazma öğrenme alanı kazanımlarından *“Bildirme yazıları yazar.”* Kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Kazanım maddeleri olması gerektiği gibi açık ve net bir şekilde öğrenciye yönelik olarak ifade edilmiştir. Etkinlikte dilekçe kurallarını sezdirmek ve bu kurallar doğrultusunda öğrencilere dilekçe yazdırmak hedeflenmektedir. Dilekçe yazımında hata yapan öğrencilerin hatalarının ders içinde düzeltilmesinin önerilmesi yerinde bir uygulama olmuştur. Ancak bildirme yazıları yazma kazanımıyla girişimcilik ara disiplin kazanımlarının ilişkilendirilmesi yüzeysel olmuştur. Etkinlik, girişimcilik ara disiplinin öğrenme öğretme sürecindeki rolünü temsil etmesi bakımından yetersiz kalmıştır.

3.3. İnsan Hakları ve Vatandaşlık

Sosyal bir varlık olan insanın toplum içerisinde sahip olduğu bazı hakları ve yapmakla yükümlü olduğu bazı ödevleri vardır. İnsan hakları adı verilen bu haklar, bireyin evrensel ve en üstün ahlâki haklarıdır (Coşkun, 2006, s. 108). Doğal hukuk anlayışına dayanan insan hakları, vazgeçilmez ve devredilmez bir yapıya sahiptir (Coşkun, 2006, s. 3). İnsanın hak ve özgürlüklerinin yanında, topluma ve yaşadığı çevreye ilişkin sorumlulukları da vardır. İnsanın, kendini ve evrensel değerleri koruması, bu değerleri geliştirmesi gibi bir misyonu vardır ve insan hakları eğitimi bu misyonun gerçekleştirilmesinde önemli bir araçtır. İnsan hakları eğitimi; bilgi, yetenek, anlayış ve davranışlardan oluşan evrensel bir insan hakları kültürü yerleştirmeyi amaçlayan bilgilendirme ve eğitim etkinliklerinin tümüdür (Gülmez, 2001, s. 1-3).

Türk milletinin milli, ahlâki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen vatandaşlar yetiştirmek eğitim sistemimizin en önemli amaçlarından biridir. Bunun yanında, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitim Sistemi'nin genel amaçları içinde, tüm bireyleri Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek (MEB, 2006) vardır. Halkı insan haklarına saygılı yetiştirmenin ön koşulu ise, onlara eğitim yoluyla insan haklarını tanıtmak ve bu haklardan nasıl yararlanacaklarını öğretmektir. Bu öğretim farklı derslerin içindeki öğrenme kazanımlarıyla ilişkilendirilen ara disiplin kazanımları aracılığıyla da verilmektedir. Bu amaçla öğrencinin bilişsel ve duyuşsal seviyesine uygun etkinliklerin tasarlanarak uygulaması öngörülmektedir. Türkçe dersi 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer alan "İnsan Hakları ve Vatandaşlık" ara disiplin kazanımları şunlardır:

3.3.1. "Yakın çevresindeki ortak miras ürünleri hakkında bilgi toplar."

Bu ara disiplin kazanımı "Konuşma konusu hakkında araştırma yapar." kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Kazanımın öğrenciler tarafından edinilmesi amacıyla onlara bir araştırma ödevi verilmesi, öncesinde yer alan eğitsel gezi planıyla anlamlı bir bütünlük sağlamaktadır. Yaşanılan bölgede tarihsel süreç içerisinde oluşturulan medeniyetlerle ilgili farkındalık oluşturmayı başarabilen bireyler belli bir mensubiyet algısı ve vatandaşlık bilinci kazanacaktır. Bu bilincin sağlanabilmesi adına yapılan araştırmalar ve eğitsel geziler son derece yararlı olacaktır. Ancak ara disiplin kazanımının amacına ulaşabilmesi için bilgi toplama yöntem ve teknikleri hakkında öğrencinin bilgi sahibi olması gerekmektedir. Öğretmen kılavuz kitaplarında ve öğretim programında buna ilişkin yeterli bir bilgi yoktur. Kaldı ki toplanan bilgilerin ne şekilde sunulacağı, hangi yöntemlerle değerlendirileceği konusu da özel olarak belirtilmemiştir. Öte yandan, kazanım maddesinin anlaşılır olduğu ve öğretim ilkelerinden "yakından uzağa" ilkesiyle örtüştüğü söylenebilir.

3.3.2. "Düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini fark eder."

Demokratik bir toplumda bireyler, bir başkasının kişilik hakkına zarar vermeden dilediğini düşünmekte, düşündüklerini de ifade etmekte özgürdür. Bu özgürlüğün ihlâli insan hakları ihlâli olarak algılanmakta ve ihlâl karşı çeşitli yaptırımlar uygulanmaktadır. Serbest düşünce fırsatının olmadığı bir ortamda bilimsel ve toplumsal ilerlemeden bahsetmek mümkün olmaz. Bunun için düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini sezdirecek etkinlikler tasarlanmalıdır. Türkçe dersinde de insan hakları ve vatandaşlık ara disiplinine ilişkin böyle bir kazanım maddesinin olması olumludur.

3.3.3. "Hakların ihlâl edildiği durumlar karşısında yetkili kurumlara başvurmanın bir vatandaşlık görevi olduğunu belirtir."

7.sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında yer alan hikâye türündeki "Miras Keçe" başlıklı dinleme metninin etkinliklerinde bu ara disipline de yer verilmiştir. Konuşma etkinliği olarak düşünülen bu etkinlikte öğrencilere bilgilendirici kısa bir metin okunduktan sonra, soru cevap yoluyla onları düşündürmek amaçlanmıştır. Düşünen öğrencinin hak ihlalleri karşısında ne yapması gerektiğini örnek olaydan hareketle algılaması ve zihinsel bir farkındalık oluşturması beklenmektedir. Ancak öğrencinin hak ihlalleri karşısında yetkili kurumlara başvurma durumunun bir vatandaşlık görevi olduğunu bilmesi yeterli değildir. Öğrencinin bilgiyi ön bilgilerinden hareketle zihninde yapılandırması için somut yaşantılara sahip olması ve birincil veri kaynaklarıyla bilgiye ulaşması gerekmektedir. Hâlbuki kazanım maddesi davranışçı yaklaşımı çağrıştırmakta, sorgulayan, yaratıcı ve yansıtıcı düşünen bireyler yetiştirmenin amaçlandığı uygulamalara hizmet etmemektedir.

3.3.4. "Hakları ihlâl edilenlere karşı yardımcı olmanın insanî bir davranış olduğunu belirtir."

6 ve 7. sınıf ara disiplin kazanımlarından farklı olarak 8. sınıf kazanımları ve ara disiplinlerle ilişkilendirilen etkinlikler öğretmen kılavuz kitaplarında farklı bir başlık altında ele alınmıştır. Ayrıca süreç ve değerlendirmeye ilişkin birtakım bilgilere yer verilmiştir. Yukarıdaki kazanım maddesi de konuşma öğrenme alanıyla ilişkilendirilmiş ve mektup türünde kaleme alınan "Güneş Ağlıyor Öğretmenim" metni üzerinden ara disiplin kazanımlarıyla bütünleştirilmiştir. Metne ilişkin birtakım sorular sorulmuş ve insan haklarına, vatandaşlık görevlerine ilişkin bir duyarlılık kazandırılmaya çalışılmıştır. Ancak duyuşsal kazanımların gerçekleşmesi bilişsel kazanımlara oranla daha zordur ve birden çok duyuya hitap eden farklı öğretim yöntemleriyle değerlendirme araçlarının işe koşulmasını gerektirir. Yalnızca soru cevap tekniğinin kullanılması ve öğretim materyallerinin öğrencinin algısal dünyasına katkı sağlayacak tarzda olmaması kazanımların gerçekleşmesini de zorlaştıracaktır. Edgar Dale'ye göre öğrenci, öğrenme öğretme sürecine ne kadar çok duyu organıyla katılırsa öğrendiği bilgiler de o derece kalıcı olmaktadır. Fakat sadece göz ve kulağa hitap eden sözel semboller soyut öğrenmelere yol açmakta ve öğrencilerin kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmesini zorlaştırmaktadır (Çilenti, 1984). Soru cevap tekniği de bu sözel semboller kullanılarak gerçekleştirilen bir uygulamadır ve duyuşsal taksonominin değer verme, örgütleme ve kişilik haline getirme gibi üst düzey kazanımlarını gerçekleştirmede tek başına yetersizdir. Bunun yanında dramatizasyon tekniğine, eğitsel oyunlara ve beceri geliştirme çalışmalarına yer verilmelidir. Ayrıca öğrenme alanı kazanımları gibi, ara disiplinlerle ilgili kazanım ifadelerinin de açık, net ve anlaşılır olması gerekmektedir. Ancak "Hakları ihlâl edilenlere karşı yardımcı olmanın insani bir davranış olduğunu belirtir." ifadesi, bünyesinde anlatım bozukluğu barındıran yanlış bir ifadedir. Bu ifadedeki "karşı" sözcüğü cümleden çıkartılarak anlam daha da açık bir hale getirilmelidir.

3.4. Kariyer Bilinci Geliştirme

Kariyer bilinci, öğrencilerin yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda doğru meslek seçimi ve ileriki yaşamlarında başarılı olması noktasında bir farkındalık oluşturması olarak tanımlanabilir (Yaylacı, 2007). Bireyin güçlü olduğu taraflarını bilmesi, değerlerinin neler olduğuna, kendini nereye ait hissettiğine ilişkin düşüncesi onun kariyerini doğrudan etkilemektedir. Herkesin öz yönetimi bilmesi ve sahip olduğu becerileri geliştirebilme adına

iyi bir kariyer planlaması yapması gerekmektedir (Harvard Business Review, 2002/2004). Kariyer planlaması, bireyin yetenek ve ilgilerinin değerlendirilmesini, kariyer fırsatlarını araştırmayı, kariyer amaçlarının oluşturulup uygun olan gelişimsel aktiviteleri planlamayı içerir (Çalık, T. ve Ereş, F. 2006, s. 92). Bu planlamanın sağlıklı şekilde olabilmesi, kariyer bilincinin eğitim ve öğretim yoluyla geliştirilmesine bağlıdır.

Her öğrenci kendi yaşam ve kariyer sorumluluğunu üstlenmesi konusunda eğitilmelidir (Yaylacı, 2007). Bu eğitim ortaokullarda “kariyer bilici geliştirme” ara disiplin kazanımıyla ilişkilendirilerek öğrencilere sunulmaktadır. Programda kariyer bilinciyle ilgili olarak verilen kazanım maddeleri şu şekildedir:

3.4.1. “Kendi değerlerini örneklerle ifade eder.”

Bu ara disiplin kazanımı, 6. sınıf Türkçe dersindeki “Duygular” temasında yer alan “Meşe ile Saz” adlı fabl türündeki metnin işlenme sürecinde ele alınmaktadır. Kazanım, konuşma öğrenme alanına ait “*Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.*” kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Ancak, Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarıyla eşleşen ara disiplin alan kazanımları tablosunda “kariyer bilinci” ara disiplini altında yer alan bu kazanım, öğretmen kılavuz kitabında “insan hakları” ara disiplinine aitmiş gibi sunulmaktadır. Bu çelişkili durum öğrenme öğretme sürecindeki uygulamalarda karışıklık ve yanlışlıklara neden olabilecek bir unsurdur. Bu ara disiplin kazanımının daha net ve açık bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. Etkinlikte yaratıcı konuşma yöntemi kullanılarak, öğrencilerin duyuşsal becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır. Öğrencilerin konuya farklı bakış açıları ile yaklaşması onların çok yönlü, yansıtıcı ve eleştirel düşünebilmesine imkân sağlayacaktır. Ancak etkinliğin ve dolayısıyla kazanımların kariyer bilinci geliştirme ara disiplinine sağlayacağı katkı yeterince net bir şekilde ortaya konulamamıştır.

3.4.2. “Liderlerin davranışlarının ve aldığı kararların başkalarının yaşamını nasıl etkilediğini açıklar.”

8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında yer alan “Liderlik” adlı etkinlikle ele alınan bu ara disiplin kazanımı “*Bir fikrin tartışmasını yapar.*” kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Etkinlik kapsamında siyaset, bilim, sanat, çevre ve spor alanlarında öncü olan bazı isimlere yer verilmiştir. Öğrencilerden, liderlerin yaşam öyküleri, liderlik özellikleri ve başardıkları işleri araştırmaları istenmekte, araştırma sonrasında bu liderlerin özelliklerini yansıtan canlandırmalar yapmaları istenmektedir. Bu öğretim uygulamaları kariyer bilinci geliştirme ara disiplini ile ilgili kazanımlarla doğrudan ilişkilidir. Çünkü öğrenciler canlandırdıkları liderlerle özdeşim kurmakta, onların kariyerlerinde yaşadıkları tecrübeleri ve yaşamsal dönüm noktalarını algılamaktadır. Böylece kendi kariyerlerine yön verirken başarılı kişileri rol model olarak görmekte ve onların deneyimlerinden faydalanma imkânı bulmaktadırlar. Ayrıca etkinlikte dramatizasyon tekniğinin kullanılması kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesine imkân sağlamaktadır.

3.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Rehberlik, her yaşta insanlara, kendilerini tanıma, kabul etme ve geliştirmeleri sürecinde gerekli yeterlikleri ve yaşam donanımlarını kazanmaları yolunda profesyonel kişilerce yapılan psikolojik destek hizmetleridir. Rehberlik hizmetlerinin temelini oluşturan psikolojik danışma ise bireyin karar verme ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak, gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla bireyle yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir (Yeşilyaprak, 2013, s. 7-10). Rehberliğin temel amacı, bireyin

kendini gerçekleştirir. Kendini gerçekleştiren bireyler, psikolojik sağlığı yerinde olan çağdaş insanda bulunması gereken özelliklere sahiptir. Bu bireyler yeterli kişiliğe sahip, verimli, gerçekçi bir benlik algısı oluşturabilmiş, insan değerlerine saygılı, onları benimseyici ve geliştirici, zamanı iyi kullanan, geçmişten çok geleceğe bakan, yaratıcı, değişmeye ve yeni yaşantılara açık, değişmekte olan dünyanın değişmekte olan bir parçasıdır (Altıntaş, 2011, s. 6). Çağdaş eğitimin bir boyutu da öğrenci kişilik hizmetleridir. Rehberlik ve psikolojik danışma da, öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında yer almaktadır. Eğitim süreci içinde bu hizmetlerin amacı, bireyin eğitimden en olumlu şekilde yararlanarak her yönüyle tüm olarak gelişmesine ve sağlıklı bir kişilik kazanmasına olanak sağlayacak eğitim ortamını oluşturmaktır (Yeşilyaprak, 2013, s. 4-5).

Temel eğitim yılları, bireyin hayattaki başarısını doğrudan etkileyen bir zaman dilimi olduğundan, bu yıllarda verilen eğitim önemlidir. Öğrencinin kişisel, sosyal ve eğitsel gelişiminin ne düzeyde olduğu, öğrenme gücüyle yaşayan öğrencilerin eksikliklerini giderme adına neler yapılabileceği, karar verme ve problem çözme süreçlerinin eğitim amaçlarına uygun şekilde nasıl gerçekleştirileceği gibi konularda rehberlik disiplininin ilkelerinden yararlanılması olumlu sonuçlar doğuracaktır. Bu yüzden öğretim programlarında rehberlik ve psikolojik danışma ara disiplinine de yer verilmiştir.

3.5.1. "Etkili problem çözme yollarını açıklar."

Rehberlik ve Psikolojik Danışma disiplinine ait bu kazanım maddesi, 6. sınıf Türkçe ders kitabının "Zaman ve Mekân" temasında yer alan "Momo" adlı roman türündeki metnin konuşma etkinliğinde yer almaktadır. "Etkili problem çözme yollarını açıklar." ara disiplin kazanımıyla konuşma öğrenme alanına ait "Sorunlarına konuşarak çözüm arar." kazanımı ilişkilendirilmiştir. Söz konusu etkinlikte, altı şapkalı düşünme tekniğinin uygulanması önerilmektedir. Ayrıca bu tekniğin ne olduğuna ve nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamalara yer verilmektedir. Sınıfın altı gruba ayrılarak her bir grubun verilen şapkanın rengine uygun olarak düşüncelerini ifade etmesi ve böylece problemlere çözüm önerileri üretmesi amaçlanmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışmanın en önemli amaçlarından biri de, bireyin karar verme ve problemlere mantıksal çözümler üretebilme becerilerini geliştirmektir. Bu yüzden etkinliğin, rehberlik ve psikolojik danışmanın amaçlarına uygun olduğu söylenebilir. Üstelik rehberlik anlayışı, öğrenciyi merkeze alan bir eğitim sistemini öngörür. Etkinlikte de öğrencinin aktif olarak duygularını ifade etmesi durumu söz konusudur. Bunun yanında, 6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki tema esasına dayalı yıllık plan tablosunda "Sorunlarına konuşarak çözüm arar." ifadesi, konuşma öğrenme alanına ait bir kazanım olmasına rağmen, rehberlik ve psikolojik danışma ara disiplini başlığı altında verilmiştir. Bu ifadenin yerine, etkinlikte de yer aldığı gibi, "Etkili problem çözme yollarını açıklar." ifadesi ara disiplin kazanımı olarak verilmelidir.

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki "Kişisel Gelişim" temasında yer alan başarı, kişilik tipleri, empati, kendini tanıma ve özgüven gibi alt temalar "Rehberlik ve Psikolojik Danışma" ile doğrudan ilişkilidir. Eğitim sürecinde öğrencilerin kişisel-sosyal gelişim ihtiyaçlarını karşılamak ve böylece onların kişisel gelişim ve uyumlarına yardımcı olmak amacıyla yürütülecek rehberlik hizmetlerine "kişisel rehberlik" denir (Yeşilyaprak, 2013, s. 97). Bu rehberlik anlayışı, öğrencinin gerçekçi bir benlik kavramı oluşturmasına yardımcı olur.

3.5.2. "Verdiği kararın sorumluluğunu üstlenir."

8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında, "Verdiği kararın sorumluluğunu üstlenir." rehberlik ve psikolojik danışma kazanımına ilişkin olarak "sorumluluk" başlığını taşıyan bir etkinlik yer almaktadır. Verilen metinde, sorumluluğunu yerine getirmeyen ve bu yüzden de grup arkadaşlarını zor durumda bırakan birinin davranışı anlatılmaktadır. Bu örnek olaydan hareketle, sorumluluk bilincine yönelik olarak öğrencilerde farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır. Öğrencilerin öğrendikleri bilgiyi beceriye dönüştürmesine yardımcı olabilecek biçimde oluşturulan bu yazma etkinliğinde, uygulanma süreci ve değerlendirme ölçütü gibi unsurlara da yer verilmiştir.

3.6. Özel Eğitim

Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal çocukların gelişim ve özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmalar özel eğitimidir. Özel eğitim anlayışı, eğitim sisteminin içinde eğitimden ve sosyal destek programlarından başkalarının yararlandığı kadar yararlanamayan öğrenciler olduğunu savunur (Üre, 2011, s. 208). Türkiye'de özel eğitim; örgün eğitimin verildiği okulların özel alt sınıflarında, kaynaştırma sınıflarında, kaynak odalarda ve ayrıca Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri'nde verilmektedir. Türkçe dersinde de özel eğitim ara disiplininin yararlanılmaktadır.

3.6.1. "Olumsuz tutum ve davranışlarla başa çıkabilme becerisi geliştirir."

6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında "Olumsuz tutum ve davranışlarla başa çıkabilme becerisi geliştirir." özel eğitim ara disiplin kazanımına ilişkin iki etkinlik bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Okuma kültürü temasında yer alan "Çocuk Kitaplığı'nda Sabah Tartışması" adlı metnin işleniş sürecinde yer almaktadır. Bu ara disiplin ifadesi, konuşma öğrenme alanına ait "Konuşmalarında nezaket kurallarına uyar." kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Söz konusu metindeki şahıs kadrosunun davranış ve konuşmalarının nezaket kuralları açısından değerlendirilmesinin istendiği etkinliğin ara disiplin kazanımıyla olan ilişkisi açık değildir. Bu yüzden, özel eğitim disiplininin varlığı söz konusu etkinlikte hissedilmemektedir.

6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabındaki bir diğer etkinlik, "Duygular" temasında bulunan "Nasrettin Hoca" metninin işleniş sürecinde yer almaktadır. Bu çalışmada, öğrencilere bir tartışma esnasında karşıdaki kişiye hakaret edici ve suçlayıcı şekilde konuşmaktan kaçınılması gerektiği ifade edilmektedir. Ancak çalışmada bunun ne şekilde yapılacağı, özel eğitim disiplininin ne şekilde yararlanılacağı konusunda uygulayıcıların yararlanabileceği bilgiler mevcut değildir. Kaldı ki öğrenciye öğüt verme ya da bir kuralı sözlü olarak söyleme, öğrencinin bunu bir ilke olarak kabullenmesine ve içselleştirmesine yetmeyecektir. Bunun tartışma esnasında bir gereklilik olduğunun öğrenci tarafından hissedilmesi için yaparak yaşayarak öğrenme ilkesinden hareket edilmesi ve buna uygun uygulamalara yer verilmesi gerekmektedir. Bilginin yapılandırılarak beceriye dönüştürülmesi sürecinde öğrenci somut yaşantılarla yüz yüze getirilmelidir. Bu amaçla öğrencilerden bir gün boyunca buldukları çevrede ve aile ortamlarında gözlem yapmaları, insanların bir konuyu tartışırken nelere dikkat edip etmediklerini, bu durumun ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığını tespit etmeleri istenebilir. Bu gözlem ve tespitler sınıf ortamında dile getirilerek tartışma kuralları oluşturulur ve bu kurallara uygun şekilde davranılmaya çalışılır. Bu çalışmanın sonucunda öğrenciler, her tartışmada uyulması gereken bazı kuralların olduğunu kavrayabilir ve onların bu bilinçle hareket etmesi daha olanaklı hale gelebilir.

3.7. Sağlık Kültürü

Türkçe sözlükte bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliği, esenlik, sıhhat, afiyet (TDK, 2003) olarak tanımlanan sağlık, insan hayatının vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bu yüzden de birçok ülke tarafından ara disiplin kazanımı olarak öğretim programlarına yerleştirilmiştir. Sağlık eğitiminin birincil amacı, hastalıklardan ve enfeksiyonlardan korunma, erken tedavi ve toplum sağlığı gibi konularda öğrencilerin bireysel farkındalık düzeyine arttırmaktır. Bu eğitimin sosyal yararı da düşünülerek ara disiplin kazanımlarına dâhil edilmiştir. Ancak etkinliklerde yer alma düzeyine bakıldığında yeterli düzeyde üzerinde durulmadığı görülmektedir. Yaşam becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan ara disiplin etkinliklerinde sağlık kültürüne yeterince yer verilmemesi programın önemli bir eksikliği olarak düşünülmelidir.

3.7.1. "Duygu ve düşüncelerini paylaşma biçimlerini açıklar."

6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında yer alan tema esasına dayalı yıllık plan tablosunda sağlık kültürüne yönelik olarak bir kazanım maddesi bulunmamaktadır. Ancak 6, 7 ve 8. sınıflar Türkçe dersi öğretim programında bu ara disipline yönelik bir etkinlik yer almaktadır. "Ben Olsaydım" adını taşıyan etkinlik, "Duygu ve düşüncelerini paylaşma biçimlerini açıklar." sağlık kültürü ara disiplin kazanımı ile ilişkilendirilmiştir. Konuşma öğrenme alanıyla ilgili etkinlik, öğrencilerin kendilerini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanmaları amacıyla yönelik olarak planlanmıştır. Etkinlikte, iki örnek olay verilmiştir. Öğrencilerden, bu olaylarda duygu ve düşüncelerini en iyi hangi şekillerde ifade edeceklerini belirleyerek bir konuşma yapmaları istenmektedir. Böylece kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma amacıyla yönelik olarak sağlık kültürü ara disiplin kazanımı da gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Etkinliğin üst düzey bilişsel çaba gerektirmediği ve öğrenciyi çok yönlü düşündürme konusunda yetersiz olduğu görülmektedir. Bu etkinlik dışında ne öğretim programında ne de öğretmen kılavuz kitaplarında herhangi bir etkinlik örneği bulunmaktadır. Bu yüzden Türkçe dersi kazanımlarıyla sağlık kültürü arasındaki bağ istenilen düzeyde kurulamamıştır.

3.8. Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim

Spor, bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü (TDK, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Spor, evrensel kültürün bir parçasıdır. Doğası gereği, her türlü ayrımcılığı, şiddeti, ırkçılığı ortadan kaldırmayı ve bu sayede dünya barışına katkı sağlamayı hedeflemektir. Spor bireye başarıya arzusu, empati kurma, yardımlaşma, saygı gösterme, takım ruhu kazandırır ve bireyin yaşamını disipline eder. Azimle ve kararlılıkla çalışıldığı takdirde başarının da kendiliğinden oluşacağı mesajı verilir. Olimpiyat oyunları ise, dört yılda bir yapılan spor etkinlikleridir ve dünyanın farklı yerlerinden gelen binlerce insanı tek bir amaç için bir araya getiren önemli bir organizasyondur.

Spor kültürü ve olimpik eğitim disiplini, söz konusu olimpiyat oyunlarının felsefesini, *fair play*³ anlayışını, farklılıklara saygıyı benimseyip özümseyen ve yaşamının her alanında bu anlayışı eyleme dönüştüren bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Gelişen dünyada sporun, sadece beden eğitimi disiplini altında ya da spor okullarında ele alınan bir kavram olmadığı

³ Fair-Play, sporda kurallara uymaktan da öte belli bir davranış tarzını sergileyen terimdir. Rakibe saygı ve ona fizyolojik ve psikolojik açıdan zarar vermeme özentsidir (<http://fairplay.nedir.com/#ixzz2VjpvXug>)

anlaşılmiş ve tüm eğitim öğretim müfredatlarının bir parçası haline getirilmesi ihtiyacı hissedilmiştir. Bu amaçla da MEB tarafından hazırlanan öğretim programlarındaki sekiz ara disiplinden biri olmuştur.

7. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında, Milli Kültür temasında yer alan "Anadolu'nun Cirit Oyunları" adlı metnin konuşma etkinliklerinde "Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim" ara disiplinine yer verilmektedir. Kazanım maddesi şu şekildedir:

3.8.1. "Türk sporcularının olimpiyatlardaki başarılarının nedenlerini açıklar."

Bu kazanım, uluslararası spor müsabakalarına katılan Türk sporcuların başarıları konulu bir metin aracılığıyla edindirilmeye çalışılmaktadır. Etkinlik kapsamında metnin öğretmen tarafından okunması ve bu başarıların olası nedenlerini öğrencilerin tartışması öngörülmektedir. Tartışmanın ardından öğretmenden, ülkemizde sporun daha da gelişmesi adına yapılması gerekenleri sıralaması istenmektedir. Konuşma öğrenme alanına ait olan etkinlikte öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirmek ve onlarda spora yönelik bir farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır. Etkinlik bu farkındalığı oluşturma yolunda bir adımdır ancak tek başına yeterli değildir. Etkinlikte, görsel ve işitsel ders materyalleri -örneğin söz konusu sporcuların şampiyonluk müsabakalarının ya da madalya törenlerinin yer aldığı kısa bir film- kullanılabilir. Bu kısa filmin seyredilmesi dinleme/izleme ve ekran okuma becerilerini, filmin konusu ya da teması hakkında konuşulması ya da yazılı bir ürün ortaya konulması da sözlü ve yazılı anlatım becerilerini geliştirecektir. Öte yandan, Türkçe dersinde "spor kültürü ve olimpik eğitim" ara disiplinine yeterince yer verilmediği görülmektedir. Bu ara disiplinle ilgili 6. ve 8. sınıf düzeyinde herhangi bir etkinlik yoktur. Türkçe ders kitaplarında da konusu ya da alt teması "spor kültürü ya da olimpik eğitim" olan bir metin yer almamaktadır. Bu yüzden ders kitaplarında, bu ara disipline uygun metinlerin yer alması ve metinlerin öğrencilerin gelişimsel özelliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına yanıt verebilecek yeterlikte olması gerekmektedir.

Öğretmen kılavuz kitabında yer alan bu etkinliklerin yanında, Türkçe dersi öğretim programında da insan hakları ve vatandaşlık, özel eğitim, sağlık kültürü, girişimcilik, rehberlik ve psikolojik danışma ara disiplinlerine yönelik beş etkinlik örneği bulunmaktadır. İnsan hakları ara disiplinine ait "Hakkımı Arıyorum" etkinliğinde, kırmızı ışıktaki durmayan bir aracın yayaya çarpması ve yayanın mahkemeye başvurarak hakkını araması olayının öğrenciler tarafından canlandırılması söz konusudur. "Sınıf Gazetesi" adlı etkinlik ise girişimcilik ara disiplinine aittir ve bir grup öğrencinin sınıf gazetesi hazırlamasını öngörmektedir. "Çözüm Yolları" adlı etkinlik de Rehberlik ve Psikolojik Danışma ara disipliniyle ilgili olarak konuşma öğrenme alanına uygun şekilde hazırlanmıştır. Etkinlikte, öğrenciden kendini metinde yer alan karakterin yerine koyması ve karakterin yaşadığı problemi belirleyerek problemin çözümüne yönelik alternatif çözüm önerileri üretmesi istenmektedir. "Beni Affeder misin?" adlı etkinlik ise özel eğitim ara disiplinine aittir. Etkinlikte hoş olmayan davranışlar karşısında nasıl bir tepkide bulunulması gerektiği öğrencilere sezdirilmekte ve ortak bir karara varılması durumu söz konusudur. Bu etkinlik örneklerinin tamamı öğrenci merkezli olarak düşünülmüştür. Somuttan soyuta, öğrenciye görelilik vb. öğretim ilkelerine uygun olan etkinlikler bireyin eleştirel ve yansıtıcı düşünebilmesine hizmet etmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Öğretim programlarının çağın gereklerine uygun olarak içerik ve yaklaşım bakımından yeniden tasarlanması sonucu eğitim öğretim faaliyetlerinde de birtakım değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin en önemlilerinden biri de tematik bütüncül yaklaşıma dayalı olarak oluşturulan ara disiplin kazanımlarıdır. Ara disiplin kazanımlarında amaç, bir dersin öğretim programının belli ara disiplinlerle ilişkilendirilerek öğrencinin akademik, kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlamaktır. Bu durum ayrıca öğrencilerin eleştirel, çok yönlü, yaratıcı ve bütüncül düşüncelerine, problem çözme ve farklı bakış açıları kazanma becerilerine katkı sağlamaktadır. Ancak bazı ara disiplin kazanım etkinlikleri, öğrencilerin bu becerileri kazanmaları noktasında yetersiz kalmaktadır. Bunun yanında, öğrenci becerilerinin değerlendirilmesinde farklı öğrenme biçimlerine uygun ölçme değerlendirme yaklaşımlarının yeterince kullanılmadığı görülmektedir. Alternatif ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılmaması, bazı kazanımların alt düzey bilişsel kazanımlara yönelik olmasına neden olmaktadır. Ayrıca ara disiplin kazanımlarının büyük bir kısmı konuşma öğrenme alanına aittir. Yazma öğrenme alanına ilişkin ara disiplin kazanımlarına da yer verilmekle birlikte dinleme/izleme alanına ait bir ara disiplin kazanımı bulunmamaktadır. Kazanım maddeleri olumlu bir biçimde öğrenciye göre düzenlenmiştir ve açık ifadeler taşımaktadır. Ancak yine de birkaç kazanım cümlesinin tekrar gözden geçirilmeye ve düzeltilmeye ihtiyacı vardır.

Sadece 8.sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında “Ara Disiplin Etkinlikleri” başlığı altında etkinlik uygulamalarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Açıklamalarda ara disiplin etkinliklerinin amacının “güncel konu ve günlük yaşamla ilişkiler kurarak öğrencinin bilgi, beceri ve gelişim düzeyini en üst seviyeye çıkarmak ve sınıf içi uygulamalarda aktif katılımını sağlamak” (MEB, 2011) şeklinde ifade edilmektedir. 6. ve 7. sınıf seviyelerinde ara disiplin kazanımları metinlerin işleniş sürecinde başka bir öğrenme alanı kazanımıyla bütünleştirilerek verilmiştir.

Ara disiplinlerin öğrencilerin ihtiyaçlarına göre daha da çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Afetten korunma ve güvenli yaşam ara disiplininde sadece 7. sınıf düzeyinde bir kazanım maddesi bulunmaktadır. Bu disipline ilişkin kazanımlara diğer sınıf seviyelerinde de yer verilmelidir. Kazanımlarda esneklik son derece önemlidir. Kazanımlar planlanırken coğrafi faktörler, kültürel unsurlar da düşünülmelidir. Örneğin, “Afetten korunma ve güvenli yaşam” ile ilgili olarak herhangi bir doğal afetle ilgili farkındalık kazandırılacaksa, Doğu Karadeniz Bölgesi’nde heyelan, Marmara Bölgesi’nde deprem olayına ilişkin örnek durumlara diğer afetlere oranla daha fazla yer verilmesi gerektiği düşüncesi uygulayıcılarla paylaşılmalıdır. Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat verilmelidir. Ara disiplin kazanımları öğretmen kılavuz kitaplarında daha ayrıntılı bir biçimde ele alınmalıdır. Öğrencinin yaratıcı, yansıtıcı, eleştirel, çözüm odaklı, çok yönlü ve bütüncül düşünmesine, zihinsel etkinliklerini sistematik olarak yapılandırmasına katkı sağlayacak bileşenler olan ara disiplin etkinlikleri amacına uygun şekilde planlanmadığında öğrencinin yaşam boyu öğrenme becerilerinin eksik kalabileceği unutulmamalıdır.

Bunun yanı sıra disiplinler arası anlayışla ara disiplin yaklaşımının aynı kavramı karşılayan farklı adlandırmalar olduğu yanılığının önüne geçebilmek için, “ara disiplin” kavramının yerine daha uygun bir ifade kullanılmalıdır. Bu ifade yerine çapraz program temaları, bütünleşik temalar, ortak tematik konular gibi ifadelerin kullanılması daha uygun olabilir. Özellikle gelişmiş Avrupa ülkelerinin eğitim sistemlerindeki ara disiplin temaları dikkate alınmalı, bu doğrultuda ekonomik farkındalık, kültürel miras, iletişim ve medya

becerileri, çevresel sorumluluk ve sürdürülebilir kalkınma gibi ara disiplin alanları farklı eğitim düzeylerine yatay ve dikey boyutta yerleştirilmelidir. Beceri, bilgi ve anlayışın gelişimine katkı sağlayarak, öğrencilerin bireysel niteliklerini, tutumunu ve kişiler arası etkileşimi olumlu yönde etkileyecek kazanım maddeleri oluşturulmalıdır.

Ara disiplin kazanımlarına ilişkin öğretmen kılavuz kitaplarında yeterli bilginin olmaması, öğretmenlerin bu yeni kavrama yabancı kalmalarına neden olmaktadır. Öğretmenler, öğretmen eğitim programlarında da ara disiplin eğitimi konularında istenilen seviyede bilgi alamamaktadırlar (ERG, 2005). Kavram yanlışlarının önüne geçmek ve bu konuda bir farkındalık oluşturmak için, konuya ilişkin olarak öğretim materyallerinde daha fazla bilgiye yer verilmelidir. Öğretmenler tarafından etkinlikler zaman kaybı olarak değerlendirilmemeli, amacına uygun olarak öğrenme öğretme sürecinin önemli bir parçası olarak algılanmalıdır. Bu konuda sınıf içi ve dışı eğitsel etkinlikler yapmalı, ara disiplin kazanımlarının öğrencilerin yaşam boyu öğrenme becerilerine olan katkısı göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı. (2012, 13 Aralık). *Öğretmenlere Japonya'da deprem eğitimi verilecek*. <http://www.hurriyetegitim.com/haberler/> adresinden 10.09.2013 tarihinde alınmıştır.
- Altıntaş, E. (2011). *Çağdaş eğitim sisteminde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik*. Gürhan Can (Der.), *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Besler, S. (2010). *Sosyal girişimcilik*. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Deneyisel desenler, öntest- sontest kontrol grubu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe. (2005). *Cross curricular themes in secondary education (Report of a CIDREE collaborative project)* <http://www.cidree.be/uploads/documentenbank/43fde47cb5d22da7a9b76c3d4aa91bde.pdf> adresinden 09.08.2013 tarihinde alınmıştır.
- Coşkun, V. (2006). *İnsan hakları. Liberal açıdan bir tahlil*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Çalık, T. ve Ereş F. (2006). *Kariyer yönetimi. Tanımlar, kavramlar, ilkeler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çilenti, K. (1984). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Department of Education Northern Ireland. (2013). *Educational (cross curricular) themes*. http://www.deni.gov.uk/cct_1.pdf adresinden 09.08.2013 tarihinde alınmıştır.
- Duerr, L. (2008). Interdisciplinary instruction. *Educational Horizons*, 86(3), 173-180.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2005). *Yeni öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu*. [ilkogretim-online.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu\[1\].pdf](http://ilkogretim-online.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu[1].pdf) adresinden alınmıştır.
- Estonian Ministry of Education and Research (2011). *National curriculum for upper secondary schools syllabuses of cross-curricular topics*. <http://www.hm.ee/index.php?1512619> adresinden 03.10. 2013 tarihinde alınmıştır.

- Gözütok, F. D. (2010). Milli Eğitim, çocuklara ulusal değerleri kazandırmaktan neden vazgeçiyor? *İlköğretim Online*, 9(2), 601-629. <http://ilkogretim-online.org.tr/vol9say2/v9s2m14.pdf> adresinden, 15.09.2013 tarihinde alınmıştır.
- Gülmez, M. (2001). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Güneş, F. (2012). Testlerden etkinliklere Türkçe öğretimi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 31-42.
- Harvard Business Review. (2006). *Kariyer yönetimi* (M. Çetinbakış, Çev.). İstanbul: Acar Matbaacılık. (Eserin aslı, 2002'de yayımlanmıştır.).
- İşler, A. Ş. (2004). Sanat eğitiminde disiplinlerarası tematik yaklaşım. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 163, 43-53.
- Jones, C. (2009). Interdisciplinary approach. advantages, disadvantages and the future benefits of interdisciplinary studies. *ESSAI*, Sayı 7. <http://dc.cod.edu/essai/vol7/iss1/26> adresinden 12.09.2013 tarihinde alınmıştır.
- Klein, J. T., and Newell, W. H. (1996). Advancing interdisciplinary studies. In J. G. Gaff & J. Ratcliff (and associates) (Eds), *Handbook of the undergraduate curriculum* (pp. 393-395). San Francisco: Jossey-Bass.
- Küşüm, Y. ve Kırkayak, M. (2007). *Girişimcilik 1 ders notları*. Ankara: MEB EĞİTEK Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *6.sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *7.sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Evren Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *8. sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Müftüoğlu, M. T. ve Haliloğlu N. (2009). *Nasıl girişimci olunur?* Ankara: Turan Kitabevi.
- OECD (2004). *Problem solving for tomorrow's world –first measures of cross-curricular competencies*, Paris: OECD.
- Özkök, A. (2005). Disiplinlerarası yaklaşıma dayalı yaratıcı problem çözme öğretim programının yaratıcı problem çözme becerisine etkisi. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 28, 159-167.
- Repko, A. F. (2008). *Interdisciplinary research, process and theory*. California: Sage Publication.
- Taş, İ. (2010). *2005 İlköğretim programının hazırlanmasında görev alan ara disiplinler komisyonu üyelerinin ve sınıf öğretmenlerinin ara disiplin yaklaşımı konusundaki bilgi durumunun ve görüşlerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tunç, A. ve Uygur A. (2001). *Kariyer yönetimi, planlaması ve geliştirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (2003). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Üre, Ö. (2011). Özel eğitim ve rehberlik (12. Baskı). Gürhan Can (Der.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (ss. 207-240). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Verma, G. K. (2005). Cultural diversity in primary schools: Its nature, extent and cross curricular implications. In G. K. Verma& P. D. Pumfrey (Eds.). *Cross curricular contexts, themes& dimensions in primary schools*. Taylor&Francis e-library, London: UK.
- Yalçın, P. ve Yıldırım, H. (1998). Disiplinlerarası öğretim üzerine bir uygulama. *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı 17, 146-150.
- Yaylacı, G. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı. *Bilig*, Sayı 40, 119-140.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri* (Geliştirilmiş 21. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası öğretim kavramı ve program açısından doğurduğu sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 12, 89-94.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.